

Extra Nieuwsbrief Huisvesting
8 mei 2009

Aanleiding

De Gerrit Rietveld Academie heeft dringend behoefte aan extra ruimte. Dagelijks worden docenten en studenten hiermee geconfronteerd, bijvoorbeeld doordat het moeilijk is een ruimte te reserveren voor hun (bijzondere) activiteiten. In verband met het tekort aan ruimte is het nodig geweest extern een tijdelijke oplossing van beperkte omvang te zoeken in de vorm van een verdieping in het voormalige GAK gebouw in Bos en Lommer. Daarnaast zal er dit jaar voor het eindexamen extra ruimte worden gecreëerd door het plaatsen van tenten / kassen op het terrein rondom de gebouwen aan de Fred. Roeskestraat.

De toegenomen ruimtebehoefte hangt samen met een toename in aantal studenten in de afgelopen jaren van ca. 750 naar ca. 1.000. Dit is een studentenaantal wat overigens ook in het verleden al aan de orde is geweest, maar toen met een ander - meer klassikaal- onderwijsconcept, wat minder ruimte in beslag nam. De toename komt voor een belangrijk deel (150 studenten) voort uit het heropstarten van de avondopleiding DOG-time. Ook de masteropleidingen aan het Sandberginstituut zijn bij deze aantallen inbegrepen.

Om het tekort aan ruimte op te lossen wordt gezocht naar mogelijkheden voor structurele uitbreiding van het aantal vierkante meters voor de academie. In deze nieuwsbrief willen we iedereen informeren over de stand van zaken met betrekking tot deze zoektocht.

Voordat de zoektocht naar uitbreiding van ruimte is gestart, zijn er echter een aantal afwegingen gemaakt, die voornamelijk betrekking hebben op het toekomst perspectief van de academie.

Afwegingen

De afwegingen zijn erop gericht na te gaan of aanvullende ruimte wel echt noodzakelijk is. Zo zou het een overweging kunnen zijn om het aantal studenten weer te laten afnemen, zodat minder ruimte nodig is. Hierbij speelt de financiële huishouding van de academie een belangrijke rol.

De financiering van de academie loopt via de Rijksoverheid. De omvang van de zogeheten bekostiging wordt gerelateerd aan het aantal studenten. Toen de academie een aantal jaren geleden minder studenten had, waren de inkomsten dan ook drastisch lager. Dit leverde een zeer moeizame financiële situatie op. Elk dubbeltje moest worden omgedraaid, het aantal docenturen was minimaal er was geen geld voor projecten, excursies en investeringen in bijvoorbeeld de werkplaatsen.

Door de toename van het aantal studenten is de financiële situatie van de academie in de afgelopen jaren positief veranderd. De extra middelen worden aangewend voor verbetering van de kwaliteit van het onderwijs. Er zijn extra docenten aangetrokken, er is ruimte voor projecten, excursies en investeringen. Terug gaan naar de oude financiële situatie is niet wenselijk.

Kleiner worden als academie kan dus alleen, als we zeker weten dat dit niet ten koste gaat van de financiering die we nu van het Rijk ontvangen.

Bij het Rijk zijn er diverse zaken gaande die hiermee te maken hebben. Minister Plasterk heeft een brief geschreven aan de Tweede Kamer, waarin hij zich kritisch heeft uitgelaten over de aansluiting tussen het kunstonderwijs en de beroepspraktijk. Er zouden, kortweg, teveel kunstenaars worden opgeleid. Hij wijst daarbij in de richting van kleinere opleidingen op het gebied

van Autonomo Beeldende Kunst, (en ook Vormgeving en Muziek). Maar dat zal zijn "probleem" niet oplossen. (zie onze brief aan de Minister, gepubliceerd op de GRA-site). De kans dat de minister zal besluiten om onze academie dezelfde hoeveelheid geld te geven voor een kleiner aantal studenten lijkt nihil, zeker in het kader van het door de HBO-Raad voorgestelde nieuwe bekostigingsmodel (wat zoals het er nu uitziet een tegengesteld effect gaat hebben).

Zonder te diep in te gaan op allerlei HBO-plannen voor een andere bekostiging van ons onderwijs, kunnen we stellen dat we na 2011/12 te maken krijgen met een ander financieringsarrangement. Studies naar de effecten hiervan wijzen uit dat het kunstonderwijs gaat inleveren. Voor de Rietveld in het meeste gunstige model € 600.000,- per jaar minder bekostiging. Een dergelijke aanslag kunnen we alleen overleven bij tenminste het huidige aantal bekostigde studenten (1.000) en de wetenschap dat we geen extra uitgaven zullen hebben voor huisvesting. In een analyse voor de Raad van Toezicht komen we zelfs tot de conclusie dat we ter compensatie van de negatieve effecten van het voorgestelde financieringsarrangement óf moeten groeien óf het collegegeld voor (niet Europese) studenten drastisch moeten verhogen. Beide opties gaan ten koste van de kwaliteit van ons onderwijs en dat achten we onwenselijk.

Huisvestingsopties

Uitgaande van een aanvullende ruimtebehoefte van 3.000 - 5.000 m² zijn diverse opties in beeld gebracht. Er is gekeken naar uitbreiding bij de huidige gebouwen aan de Fred. Roeskestraat, verhuizing naar een bestaand gebouw elders in de stad of nieuwbouw elders in de stad.

Op basis van een analyse van de kosten is geconcludeerd dat nieuwbouw op een andere locatie of het verbouwen van een bestaand pand elders in de stad ongeveer even veel zullen kosten. Tegelijk is geconcludeerd dat deze kosten voor de academie niet op te brengen zijn. Vanuit die kennis is het aantal

opties teruggebracht tot twee min of meer reële opties: uitbreiding op het eigen kavel en verhuizing van de academie naar het voormalige GAK gebouw in Bos en Lommer.

Optie 1, uitbreiding op het eigen kavel

Ontwikkeling van vastgoed op "eigen" terrein is altijd een optie geweest (het terrein is in erfpacht). Daartoe is mede op ons verzoek een stedenbouwkundige studie gedaan door architect Hootsman, met als extra gegeven dat het een plan moest worden voor ons kavel en dat van de Britttish School. (De Britttish School zoekt al geruime tijd naar een andere locatie en gaat op termijn weg van het kavel naast onze gebouwen). Hierbij moest rekening gehouden worden met een dringende vraag van onze burens (Loyens&Loeff) voor uitbreiding van circa 6.000m² op ons terrein. Die studie is verricht in opdracht van de GRA, L&L en het projectbureau Zuid-as (Gemeente Amsterdam). De uitkomsten van deze studie zijn te zien in de maquette en het boekje op de eerste etage van de school. In feite zijn er vier elementen die de aandacht behoeven:

Ruimteliijk: Het plan van Hootsman is geen slecht voorstel, maar er komt een volume op ons terrein van 11.000m² waarvan wij ca. 3.500m² zouden kunnen huren, de rest is voor gebruik door een ander. Bij de afdeling Architectonisch Ontwerp staat ook een maquette, die laat zien dat de zon nog maar een paar dagen per jaar op ons terrein schijnt ...

De Benthem-Crouwel nieuwbouw: De nieuwbouw die een aantal jaren geleden is opgeleverd voldoet helaas niet aan de verwachtingen van de meeste gebruikers. Wanneer de Rietveld academie blijft waar zij is, voorzien wij dat dit gebouw zal moeten worden aangepast om het meer geschikt te maken voor het gebruik. Hierover hebben wij reeds contact opgenomen met architectenbureau Benthem en Crouwel (BC). Los van het gegeven dat het oorspronkelijke ontwerp van BC veel heeft moeten inleveren door aanvullende eisen van de gebruikers, denken wij dat het mogelijk is het gebouw een betere lichtkwaliteit te geven. Kosten van beperkte aanpassing worden

voorzichtig geschat op €2.500.000,- (afschrijving ca. 150.000,- per jaar, nog exclusief financieringskosten).

Omgeving: In het plan van Hootsman worden ook voorstellen gedaan voor het huidige Plato-kavel (Brittish School), daar is voorzien een groot volume waarin in ieder geval mogelijke uitbreidingsruimte voor de Rietveld academie, kantoorruimte en daarnaast commerciële woningbouw, en eventueel studentenhuysvesting. Het probleem is, dat de gemeente zich daar op dit moment niet op wil vastleggen.

In ons onderzoek naar de ontwikkelingen in het gebied waarin we ons nu bevinden, kunnen we alleen maar tot de conclusie komen dat de oorspronkelijke onderwijsstrook aan de Fred. Roeskestraat langzaam zal verdwijnen en plaats zal maken voor intensieve hoogbouw ten behoeve van kantoren en topsegment wonen.

Had Gerrit Rietveld misschien dan toch gelijk toen hij voor de Kunstnijverheidschool een plek aanwees op het Museumplein? (De brief en de schetsen daarvan zijn in ons bezit.) Amsterdam en het Rijk hebben er blijkbaar voor gekozen dat 's Lands Grootste Kruidenier daar nu zijn plek gekregen heeft...

Financieel: De kosten voor uitbreiding op het eigen kavel, inclusief aanpassing van het BC gebouw, bestaan tenminste uit jaarlijkse afschrijvingskosten (ca. € 150.000), huurkosten (ca. € 600.000 per jaar) en aanvullende beheers- en onderhoudskosten voor 3.500m² extra (ca. € 250.000 per jaar). Al met al hebben wij richting Raad van Toezicht geconcludeerd dat blijven op de kavel minimaal een jaarlijkse extra aanslag van € 1.000.000,- op ons budget betekent. Dit bedrag hebben we niet "over" op onze begroting. Voor een belangrijk deel zou dit dus ten koste gaan van het besteden van geld aan het onderwijs (docenten, projecten, excursies enz.).

Optie 2, verhuizing naar het voormalige GAK-gebouw

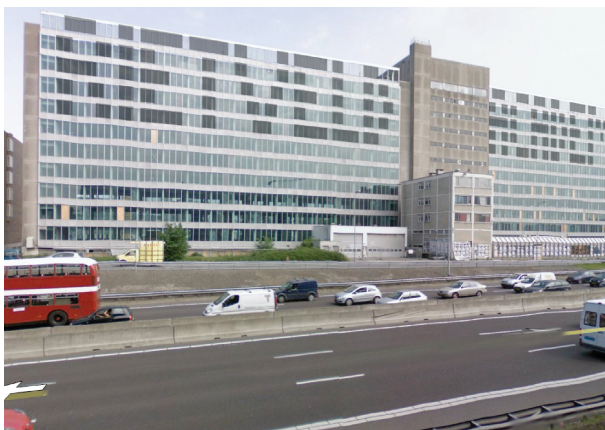

Eerder in deze nieuwsbrief is al aangegeven dat de kosten voor nieuwbouw op een andere locatie of verhuizing naar een bestaand gebouw zodanig hoog zijn, dat de academie deze niet kan dragen. Een uitzondering hierop vormt de mogelijkheid te verhuizen naar het voormalige GAK-gebouw in Bos en Lommer. De achtergrond hiervan is tweeledig:

De huidige eigenaren van het pand hebben het gebouw ooit gekocht om het te slopen. Er was een plan om op die locatie nieuwbouw te plegen (woningbouw), waar de gemeente in principe mee had ingestemd. Na aankoop van het gebouw kwam echter aan de orde dat het gebouw mogelijk tot monument zou worden verklaard, waardoor sloop niet meer mogelijk was. Dit maakt dat de huidige eigenaren al een aantal jaren met dit gebouw "omhoog" zitten en ook de gemeente een rol wil spelen (o.a. door het leveren van een financiële bijdrage) in het oplossen van dat probleem.

Daarnaast is er ook bij de Rijksoverheid en het Stadsdeel zelf interesse voor het project, in verband met de locatie van het gebouw in een "achterstandswijk". Deze interesse zal zich mogelijk ook vertalen in een financiële bijdrage.

Al met al kunnen we aangegeven dat de optie verhuizing naar het GAK gebouw budgetneutraal zou kunnen verlopen, in tegenstelling tot de jaarlijkse meerkosten van ca. 1 mln bij uitbreiding op het eigen kavel. De reden hiervan is dat alle aanvullende investeringen naar verwachting worden betaald door exogene financiering, zoals hierboven omschreven. Ons resten alleen hogere beheers- en onderhoudskosten voor ca. 6.500m² extra (circa € 350.000 per jaar), maar deze worden gecompenseerd door het wegvallen van de afschrijvingslasten van onze huidige gebouwen (m.n. het Benthem Crouwel gebouw). Daarmee is deze optie een zeer reële optie geworden.

De vervolgvraag is natuurlijk de belangrijkste: kan van dit gebouw een goed onderwijsgebouw worden gemaakt voor de academie?

Om gevoel te krijgen bij deze vraag zijn er twee architectenbureaus benaderd om een kortlopende studie te verrichten naar de mogelijkheden van het gebouw. De resultaten hiervan liggen als boekje op de eerste etage van het Rietveld gebouw ter inzage. Dit zijn met nadruk studies en geen ontwerpen. Het uiteindelijke ontwerp kan nog heel anders worden, en kan worden gemaakt door een hele andere architect. Het gaat wel steeds om het aanpassen van het interieur en niet van het exterieur. In verband met de toekomstige monumenten status van het gebouw zullen de aanpassingen die kunnen worden gedaan aan de gevels minimaal zijn.

Op basis van de studies zijn wij ervan overtuigd dat het gebouw de mogelijkheden in zich heeft om een goed en spannend onderwijsgebouw te worden. De grote en lichte open ruimtes in de vleugels van het gebouw, de kern en de draagconstructie bieden een diversiteit aan indelingsmogelijkheden. Geeft het niet vaak meer creativiteit om binnen stevige kaders te moeten opereren?

De opties naast elkaar

Na het nogmaals goed doorlichten van de verschillende opties hebben wij het volgende geconcludeerd:

- Als we niets doen zal er een grote herschikking van ruimte in de huidige gebouwen moeten plaatsvinden. Het gebruik van ruimte zal in alle facetten opnieuw moeten worden bekeken, waarbij we ons (opnieuw) vragen moeten stellen als: Voor welke afdeling is welke ruimte (Rietveldgebouw / nieuwbouw) het meest geschikt? Hoe creëren we passende ruimte voor alle afdelingen (dus ook de avondopleiding)? - dit zal alleen mogelijk zijn als andere afdelingen ruimte inleveren. Is het nodig alle studenten BK atelierruimte aan te bieden? Hoe kunnen we optimaal gebruik maken van beschikbare ruimte? - bijvoorbeeld door ruimtes niet aan een afdeling te verbinden, optimaal te roosteren (ook op tijden waarop het nu rustig is in het gebouw), enz. enz.
- Het GAK-gebouw levert veel mogelijkheden voor de kwaliteit

van de GRA (onderwijs, hoeveelheid ruimte, bijzondere functies) en geeft de mogelijkheden tot exogene financiering vanwege de plek in de samenleving. We kunnen het interieur van het gebouw door deze financiering naar eigen inzicht vormgeven, zodat optimale randvoorwaarden voor het onderwijs kunnen worden gecreëerd.

- Uitbreiding op eigen kavel levert een extra jaarlijkse last op van tenminste € 1.000.000 en laat ons achter in een omgeving waar we steeds meer ingesloten worden door andersoortige (commerciële) initiatieven.

Studentenhuisvesting

Bij het onderzoek naar de verschillende opties is ook meegenomen de wens om studentenhuisvesting voor Rietveld studenten in de nabijheid van de academie te realiseren.

In onze analyse voor de Raad van Toezicht hebben we gesteld dat onze concurrentiepositie in de internationale hoger onderwijsruimte onder druk komt te staan als de collegegelden omhoog gaan (wat een gegeven is). In die internationale concurrentie is uiteraard de kwaliteit van ons onderwijs leidend, maar ook secundaire overwegingen van studenten zoals huisvestingsmogelijkheden en kosten van levensonderhoud. (Ouders van) studenten zien een enigszins beschermde "community" als voordeel bij het kiezen van de plek waar ze gaan (laten) studeren. Berlijn is een voorbeeld waar we in dit opzicht met concurrentie te maken krijgen. Daarenboven willen we onze Master studenten conform het Angelsaksische model (GB en USA) voor twee jaar woonruimte kunnen aanbieden. Als we dat niet doen lopen we achterstand op bij Ateliers, Rijksacademie, Van Eijckacademie en EKWC. Het wonen bij de "School" heeft ook ander voordelen, zoals de aanzet van een woon-werk gemeenschap waarmee iedereen zijn voordeel kan doen. Overigens is het niet onze bedoeling dat bachelor studenten hun hele studieloopbaan in een woning direct bij de academie blijven wonen.

Daarvoor zijn ook de aantallen woningen te beperkt. Er dient doorstroom te zijn, waarbij we buitenlandse studenten met name in hun eerste studiejaar woonruimte kunnen aanbieden. Dit geeft ze de tijd een plek in de stad te vinden voor het vervolg van hun studie.

Ten aanzien van de uitbreidingsopties valt hier het volgende over te zeggen:

- Optie uitbreiding eigen kavel: De gemeente wil zich op dit moment niet vastleggen op het realiseren, en met name de termijn waarop, van studentenhuisvesting op het Plato-kavel (Brittish School). De mogelijkheid hiervoor is echter wel meegenomen in het plan van Hootsman voor de locatie.
- Optie verhuizing naar GAK-gebouw: Wanneer de Rietveld academie zich gaat vestigen in het gebouw, zal er in het gebouw ook omvangrijke studentenhuisvesting voor Rietveld studenten worden gerealiseerd.

Het Rietveld gebouw

Willen we het gebouw van Rietveld opgeven?

Nee en ja!

Wij begrijpen heel goed dat dit vraagstuk gevoelig ligt bij velen die nu en in het verleden regelmatig in het gebouw verblijven. Het gebouw waar (een deel) van ons onderwijs wordt gegeven is inderdaad prachtig, iets anders van die kwaliteit zul je niet snel vinden. Rietveld ontwierp dit gebouw voor het ontwerp onderwijs in de beste traditie van het Bauhaus, maar ook in de traditie van het Nederlandse Kunstnijverheidsonderwijs: namelijk klassikaal in grote groepen, werkformaten niet groter dan 50 x 65 cm met de daarbij behorende tafeltjes

in rijen van 5. Er waren werkplaatsen waarin de assistenten het werk voor de studenten uitvoerden. Voor de studenten geen eigen werkplekken, iedereen nam zijn werk aan het eind van de dag braaf in mapjes mee naar huis. En vooral.....geen autonome richtingen, die pas na het begin van de jaren '70 ontwikkeld werden. Wat een verschil met nu!: de Rietveld leidt op tot Vormgevers en tot Autonome kunstenaars, waarbij het merendeel gerangschikt kan worden onder het kopje Autonom.

Daar is het gebouw van Rietveld niet goed tegen opgewassen. We hebben een restauratie gepleegd in 2003, en wie nu rondloopt in de Rietveld ziet dat delen van het gebouw zwaar te lijden hebben onder het onderwijsconcept waar we met zijn allen voor stáán. Dit betekent dat we te maken hebben met veel jaarlijks onderhoud en dat er waarschijnlijk over enkele jaren een nieuwe restauratie nodig zal zijn met de daarbij behorende kosten - een zware aanslag op ons budget. Tenslotte zijn wij er van overtuigd dat de kwaliteit van ons onderwijs vooral te danken is aan ons strenge selectiesysteem voor de aanname van studenten en aan de hoge kwaliteit van onze docenten. Artez in Arnhem zit ook in een gebouw van Rietveld, maar de kwaliteit van hun onderwijs is, vinden wij, niet te vergelijken met dat van ons.

De overstap naar een ander gebouw, van Merkelbach, nota bene de architect die Rietveld op verzoek van de Rijksgebouwendienst begeleidde bij de totstandkoming van de GRA in Amsterdam, met de staf en de docenten die we nu hebben, zien wij als een enorme kans. We verlaten het Olympisch kwartier en de Zuid-as voor een buurt, vergelijkbaar met Kreuzberg, Berlijn.

Bovendien: het gebouw verlaten wil niet zeggen dat het verloren gaat. Als we het Rietveldgebouw verlaten, zal het een monument blijven met een publieke functie, namelijk onderwijs. De nieuwe eigenaar wordt de woningbouwcorporatie Stadgenoot (voormalig Het Oosten), die het gebouw zal verhuren aan de Brittish School. Stadgenoot staat er om bekend zeer zorgvuldig met monumenten om te gaan.

Het besluitvormingstraject

De beslissing om te gaan verhuizen is nog niet definitief genomen. Er zijn nog geen contracten getekend, in principe liggen alle mogelijkheden nog open.

Het College van Bestuur / Management Team (CvB/MT) heeft op basis van bovenstaande afwegingen wel aangegeven voor de optie verhuizing naar het voormalige GAK-gebouw te willen kiezen, daarin gesteund door een veelal positieve houding van de coördinatoren hierover tijdens een bijeenkomst die op 7 april jl. heeft plaatsgevonden. Voorwaarde is wel dat de kosten volledig exogeen worden gefinancierd. De uiteindelijke beslissing wordt genomen door de Raad van Toezicht van de academie, op voordracht van het CvB/MT.

Oorspronkelijk was het verzoek om half mei een intentieovereenkomst te tekenen over een verhuizing naar het GAK-gebouw. Inmiddels hebben wij verzocht of deze datum wat naar achteren kan worden geschoven. Wij verwachten nu tot begin juni de tijd te hebben. De tijdsdruk komt voort uit het feit dat wij voor realisatie van deze optie afhankelijk zijn van diverse partijen (huidige eigenaren, gemeente, stadsdeel, rijksoverheid). Om de interesse van deze partijen in de optie optimaal te benutten, moeten wij gebruik maken van het "momentum".

De reden waarom het CvB / MT heeft gevraagd wat langer de tijd te krijgen voor de besluitvorming ligt erin dat een groep medewerkers van de academie heeft aangegeven zich grote zorgen te maken over de mogelijkheid het Rietveld gebouw te moeten verlaten. Uiteraard wil het CvB / MT de ruimte geven om alle visie naar voren te laten komen en mee te nemen is de uiteindelijke besluitvorming. Er zal geen besluit worden genomen waar helemaal geen draagvlak voor is. Er zullen een aantal dingen worden georganiseerd waarmee iedereen de kans krijgt zich te informeren en uit te spreken over de voorgenomen optie. Deze vervolgstappen worden hierna omschreven.

Vervolgstappen intern

1. Spreekuur

In de komende week (van 11 t/m 15 mei) worden er een aantal spreekuren georganiseerd door het CvB / MT waarin men alle vragen en opmerkingen over het huisvestingsvraagstuk kwijt kan. Het schema van de spreekuren is in de bijlage opgenomen. Er hoeft niet te worden ingetekend, wie het eerst komt is het eerst aan de beurt.

Spreekuren:

Maandag 11 mei:

12.00u - 13.00u Tijmen van Grootheest

15.00u - 16.00u Ben Zegers

Dinsdag 12 mei:

10.30u - 11.30u Jos Houweling

12.30u - 13.30u Tijmen van Grootheest

Woensdag 13 mei:

12.00u - 13.00u Ben Zegers

Donderdag 14 mei:

15.00u - 16.00u A. van Eenennaam

16.00u - 17.00u Tijmen van Grootheest

Vrijdag 15 mei:

11.00u - 12.00u Jos Houweling

2. Medezeggenschapsraad (MR)

Op 13 mei van 12:00u tot 14:00u organiseert de MR een vergadering over de huisvesting. Alle geïnteresseerden zijn hier welkom.

3. Excursie

Op vrijdag 15 mei is er tussen 15.00 uur en 18.00 uur de mogelijkheid het voormalige GAK-gebouw te bezoeken. Er zullen rondleidingen zijn (het is niet mogelijk zelfstandig door het gebouw te bewegen in verband met de veiligheid) en de mogelijkheid met elkaar van gedachten te wisselen.

4. Ronde tafel discussies

Op maandag 18 mei worden er een drietal Ronde Tafel discussies georganiseerd over het onderwerp huisvesting. Iedereen kan zich hiervoor aanmelden via Rieneke van den Broek. Per discussie kunnen er maximaal 10 mensen deelnemen, om het mogelijk te maken echt inhoudelijk van gedachten te wisselen. Als het aantal aanmeldingen hoger is dan het aantal plaatsen, zullen er aanvullende bijeenkomsten worden

georganiseerd in dezelfde week. Het is de bedoeling dat steeds een brede vertegenwoordiging van de organisatie aanwezig is.

Tijden Ronde tafel discussies maandag 18 mei:

11.00 uur - 12.30 uur

13.00 uur - 14.30 uur

15.00 uur - 16.30 uur

Locatie: kamer Tijmen van Grootheest.

Tot slot: Kijk voor wat uitgebreidere informatie over het voormalig GAK-gebouw eens naar de volgende link:

<http://www.bma.amsterdam.nl/monumenten/beschrijvingen/gak-gebouw>